

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังค่านิยม เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และคุณสมบัติอันพึงประสงค์แก่เยาวชน เป็นกระบวนการฝึกฝนทักษะอาชีพ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาติให้สืบทอดไป เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม การเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 กล่าวว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพสูงขึ้น ในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาประกอบด้วยภารกิจ 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริหาร วิชาการ 2) ด้านบริหารบุคลากร 3) ด้านบริหารงบประมาณ 4) ด้านบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 74) ดังนั้นการบริหารงานในสถานศึกษาจึงมีเป้าหมายที่มุ่งปลูกฝังอบรม พัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือมีการพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เติบโตขึ้นเป็นประชาชนที่มีคุณภาพสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 4)

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสจากทั่วประเทศ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จัดการศึกษาให้กับนักเรียนทุกระดับ คือ ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และรับนักเรียนพิการเรียนร่วมแบบโรงเรียนประจำ เน้นการเรียนวิชาชีพมุ่งฝึกฝนนักเรียนด้อยโอกาสให้พึ่งตนเองได้ มีระเบียบวินัย มีความเป็นผู้นำ ชุมชนท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

นักเรียนด้อยโอกาส หมายถึง นักเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าปกติทั่วไป จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย ลักษณะการด้อยโอกาส

สามารถจำแนกได้ 10 ประเภท ดังนี้ 1) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) 2) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด 3) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง 4) เด็กที่ถูกทำร้ายอย่างทารุณ 5) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อ 6) เด็กในชนกลุ่มน้อย 7) เด็กเร่ร่อน 8) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก 9) เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศหรือโสเภณีเด็ก 10) เด็กในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยการสนับสนุนส่งเสริมด้วยระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้บริหารมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กร หรืออาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนดีมีคุณภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ (บุญชัย ช่วงชัย, 2547 : 5 - 6) ซึ่งสอดคล้องกับเฮชชิ่งเกอร์ (Hechinger, 1982 อ้างถึงใน ถวิล มาตรการเยี่ยม, 2544 : 128) ได้กล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นโรงเรียนเยี่ยมแต่ผู้บริหารแย่ และไม่เคยเห็นโรงเรียนแย่แต่ผู้บริหารเยี่ยม แต่ข้าพเจ้าเคยเห็นโรงเรียนที่แย่เปลี่ยนเป็นโรงเรียนที่เยี่ยม และเป็นที่น่าเสียใจที่ข้าพเจ้าก็เห็นโรงเรียนยอดเยี่ยมเสื่อมถอยลงไปในเวลาอันรวดเร็ว ทั้งความเจริญรุ่งเรืองและการเสื่อมถอยของโรงเรียนในแต่ละกรณีล้วนมีสาเหตุมาจากคุณภาพของผู้บริหาร นอกจากนี้ ฮอลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger and Murphy, 1986 อ้างถึงใน วิรัตน์ มะโนวัฒนา, 2548 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนยังขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่แก้ปัญหาคัดค้านและพฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร

ภารกิจต่างๆ ของสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการศึกษา การพัฒนางานด้านต่างๆ ของสถานศึกษาในฐานะผู้บังคับบัญชาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องอาศัยการสนับสนุนส่งเสริมด้วยระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ใช้ทักษะในการบริหารงานเน้นความสำเร็จของการสร้างงาน สร้างคนให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเอง ใช้วิธีการที่หลากหลายที่ตอบสนองต่อความสามารถ และข้อจำกัดของผู้ร่วมงานอย่างแท้จริง และเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 13) ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 53) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นแกนหลักในการบริหารและดำเนินการร่วมกับแกนอื่นๆ เพื่อผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุน และประสานให้บุคลากรภายในสถานศึกษาและบุคลากร

ภายนอกอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันทำงานเป็นทีม เพื่อพัฒนาระบบประเมินตนเองของสถานศึกษา ให้ผสมผสานกับการวางแผน การดำเนินงาน และการปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้เป็นระบบครบวงจร รวมทั้งกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันทนา เมืองจันทร์ (2543 อ้างถึงใน อารีย์ วรวงษ์, 2548 : 2) ที่ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางการบริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่โดยตรงในการจัดให้สถานศึกษามีปรัชญา และเป้าหมายของสถานศึกษา กำหนดยุทธวิธี และวิธีการปฏิบัติงานเพื่อเป็นการชี้นำแนวทางการทำงาน พร้อมทั้งรับผิดชอบต่อผลทั้งโดยตรงและทางอ้อมที่จะบังเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมบัติ บุญประคม (2544 : 37) ที่ว่า ในหน่วยงานทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการหรือเอกชนจำเป็นต้องมีผู้บริหาร ซึ่งถือว่าผู้บริหารในหน่วยงานนั้นๆ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด และมีอิทธิพลต่อบรรยากาศในการทำงาน ส่งผลให้หน่วยงานบรรลุความสำเร็จทั้งในด้านคุณภาพและด้านปริมาณ ในขณะที่บางคนปัจจัยแห่งความสำเร็จนอกจากจะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้บริหารแล้ว อีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญซึ่งผู้บริหารควรและใช้อย่างเหมาะสมก็คือ การใช้ทักษะในการบริหารงาน ซึ่งเป็นความสามารถของผู้บริหารที่จะใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญในการที่จะจูงใจให้เพื่อนร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทและมีความสำคัญยิ่งในการดำเนินงานในฐานะผู้บังคับบัญชา และเป็นผู้มีทักษะในการบริหารงาน โดยในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารมีแนวทางที่หลากหลาย มีทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ เพราะผู้บริหารแต่ละคนยังมีความแตกต่างในเรื่องคุณลักษณะส่วนตัว เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ค่านิยมและพื้นฐานความคิด ดังนั้นในการบริหารงานจะพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการกระทำหรือแนวทางไปสู่เป้าหมายอย่างหลากหลาย มีหลายแนวทางที่สามารถเดินไปถึงเป้าหมายหรือเรียกว่ามีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็มีหลายแนวทางที่ไม่ไปถึงเป้าหมาย ความสำเร็จของผู้บริหารโรงเรียน องค์ประกอบสำคัญที่สร้างความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารประการหนึ่ง คือ ทักษะการบริหาร ซึ่งเกิดจากการนำความรู้ความสามารถและความชำนาญในการบริหารมาดำเนินการจนเกิดประสิทธิผล

การบริหารงานในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากมีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน โดยโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 เป็นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่อยู่ในเขตภาคกลางและภาคตะวันตก ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย จังหวัดนนทบุรี โรงเรียน

ศึกษาสงเคราะห์พนมทวน และโรงเรียนสมเด็จพระปิยะมหาราชาธิเบศ เขต จังหวัดกาญจนบุรี โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในขณะที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 2 เป็นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่อยู่ในเขตภาคกลางและตะวันออก ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ชัยนาท จังหวัดชัยนาท โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ตราด จังหวัดตราด และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 จังหวัดลพบุรี จากความ หลากหลายที่เป็นอยู่ การบริหารงานในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้บริหาร ต้องมีทักษะการบริหาร สามารถนำความรู้และความชำนาญในการบริหารมาดำเนินการจนเกิด ประสิทธิภาพ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทักษะการบริหารมีความสำคัญต่อการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้บริหารที่จะประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมี ทักษะการบริหารเป็นพื้นฐาน ซึ่ง โรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Robert L. Katz, 1955 อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2551 : 9 - 11) ได้กำหนดทักษะที่จำเป็นในกระบวนการบริหาร และย้ำให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีทักษะพื้นฐาน (Three Basic Skills) ได้แก่ ทักษะด้าน วิชาการ (Technical Skill) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) สำหรับเดรกและโรว์ (Drake and Roe, 1986 : 29 - 30) ได้กล่าวว่า ทักษะการ บริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งกับผู้บริหารในทุกระดับและทุกองค์กร และจากความเปลี่ยนแปลง ของสังคมโลกที่ส่งผลต่อองค์กรที่ต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารที่บูรณาการ การบริหารการศึกษาปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทแห่งความเปลี่ยนแปลง และการเป็นผู้บริหารที่ดีมี ประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จในการบริหารนั้นขึ้นอยู่กับทักษะ 5 ประการ คือ 1) ทักษะด้าน ความรู้ความคิด (Cognitive Skills) 2) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) 3) ทักษะด้านการเรียน การสอน (Instructional Skills) 4) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) และ 5) ทักษะด้าน ความคิดรวบยอด (Conceptual Skills)

ในการบริหารงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ นั้น การบริหารจะเจริญก้าวหน้า บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้นำหรือผู้บริหารจะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ เกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียน ซึ่ง ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 1991 อ้างถึงใน วิรัตน์ มะโนวัฒนา, 2548 : 3) ได้รวบรวมความคิดของนักการศึกษาหลายท่านที่ให้ความหมายประสิทธิผล ของโรงเรียน ซึ่งหมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ หรือ ความพึงพอใจในการทำงานของครู หรือ ขวัญของสมาชิกโรงเรียนดี ผู้นำจะเป็นตัวแปรที่สำคัญซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียน

ในแนวความคิดที่ว่าโรงเรียนจะมีประสิทธิผลหรือไม่ มอทท์ (Mott, 1972 quoted in Hoy & Miskel, 2001 : 305 - 306) กล่าวถึงประสิทธิผลของสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก 3) ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ทักษะการบริหารงาน มีความสำคัญต่อการบริหารงานของผู้บริหารทุกคน ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนต่างก็มีความรู้ความชำนาญในการใช้ทักษะในการบริหารงาน อันเปรียบเสมือนเครื่องมือที่สำคัญที่จะผลักดันให้ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

คำถามการวิจัย

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับใด
2. ประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับใด
3. ทักษะการบริหารของผู้บริหารในด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

สมมติฐานของการวิจัย

ทักษะการบริหารของผู้บริหารทุกด้านส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในปีการศึกษา 2552 จำนวน 399 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 120 คน รวมทั้งสิ้น 519 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในปีการศึกษา 2552 จำนวน 204 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 96 คน รวมทั้งสิ้น 300 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, 2550 : 189) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ประการ คือ

2.1.1 ทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills)

2.1.2 ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills)

2.1.3 ทักษะด้านการเรียนการสอน (Instructional Skills)

2.1.4 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills)

2.1.5 ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

2.2.1 ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

2.2.2 ด้านความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก

2.2.3 ด้านความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

2.2.4 ด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้และความเชี่ยวชาญในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการบริหาร 5 ด้าน คือ 1) ทักษะด้านความรู้ความคิด 2) ทักษะด้านเทคนิค 3) ทักษะด้านการเรียนการสอน 4) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ 5) ทักษะด้านความคิดรวบยอด

1.1 ทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้ความรู้มีความรู้ ความคิด ความชำนาญในการปฏิบัติงานตามภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารงานของโรงเรียนให้ไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องการบริหารงานตามสภาพบริบทของโรงเรียน การวางแผน การกำหนดบทบาทหน้าที่แก่บุคลากร การจัดคนเข้าทำงาน การควบคุม กำกับติดตาม การจัดงบประมาณ การพัฒนาตนเอง การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การประเมินผลการดำเนินงาน และบทบาทหน้าที่ตามภารกิจ และขอบข่ายงานตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

1.2 ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการใช้ความรู้ กระบวนการ วิธีการ ความรู้เฉพาะทางในการใช้เครื่องมือที่จำเป็นและเทคนิควิธีในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การวางระบบงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน การใช้เทคนิควิธีการในการควบคุมงานอย่างเหมาะสม

1.3 ทักษะด้านการเรียนการสอน (Instructional Skills) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการเป็นนักวิชาการ ใช้ความรู้และความชำนาญในความรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา การบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน ทำให้โรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์และ

เป้าหมายของการจัดการศึกษา ได้แก่ การวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาครู และการบริหารหลักสูตร

1.4 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยพลังแห่งความร่วมมือของทีมงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ได้แก่ การให้แรงจูงใจหรือรางวัล แก่บุคลากร การสร้างทีมงาน การจัดสวัสดิการ การสร้างและจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน การติดต่อประสานงาน การให้ความร่วมมือ และการทำหน้าที่ขจัดความขัดแย้ง

1.5 ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการประสานสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ต่างๆ ในการบริหาร และสามารถที่จะมองเห็นองค์การในภาพรวม ได้แก่ การบริหารงานโดยยึดหลักความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียน การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมในการพัฒนาผู้เรียน การวินิจฉัยปัญหาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจสั่งการ การคิดวิเคราะห์เพื่อวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน การประเมินคุณภาพและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ หมายถึง ความสำเร็จของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่เกิดจากความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาใน 4 ด้าน คือ

1) ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถพัฒนา นักเรียนให้มีเจตคติทางบวก 3) ด้านความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

2.1 ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการดำเนินงานในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม จนทำให้นักเรียนในสถานศึกษาส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โรงเรียนได้รับความเชื่อมั่นจากชุมชนและผู้ปกครอง

2.2 ด้านความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานในสถานศึกษาด้านการบริหาร และการอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย รู้จักพัฒนาตนเอง แสดงพฤติกรรมในทางที่ดีงาม ไม่ต่อต้าน ถอยหนีสังคม ยอมรับกฎกติกาของสังคมและเห็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2.3 ด้านความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานในด้านการบริหาร การกำหนดนโยบาย การปรับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อและนวัตกรรม เพื่อให้สถานศึกษาทันกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม

2.4 ด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ในการแก้ปัญหาต่างๆ ด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน และงานอื่นๆ จนประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

3. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

4. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 หมายถึง โรงเรียนที่สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษที่อยู่ในเขตภาคกลาง (จังหวัดนนทบุรี) และภาคตะวันตก (จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดเพชรบุรี) มี 4 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย จังหวัดนนทบุรี 2) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน 3) โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี และ 4) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

5. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 2 หมายถึง โรงเรียนที่สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษที่อยู่ในเขตภาคกลาง (จังหวัดชัยนาทและจังหวัดลพบุรี) และภาคตะวันออก (จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด) มี 4 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชัยนาท จังหวัดชัยนาท 2) โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 จังหวัดลพบุรี 3) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี และ 4) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตราด จังหวัดตราด

6. ครู หมายถึง ข้าราชการครูหรือพนักงานราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

7. คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่โรงเรียนตั้งขึ้นและเข้าร่วมประชุมและทำงานร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

8. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการโรงเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษโดยปฏิบัติหน้าที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา

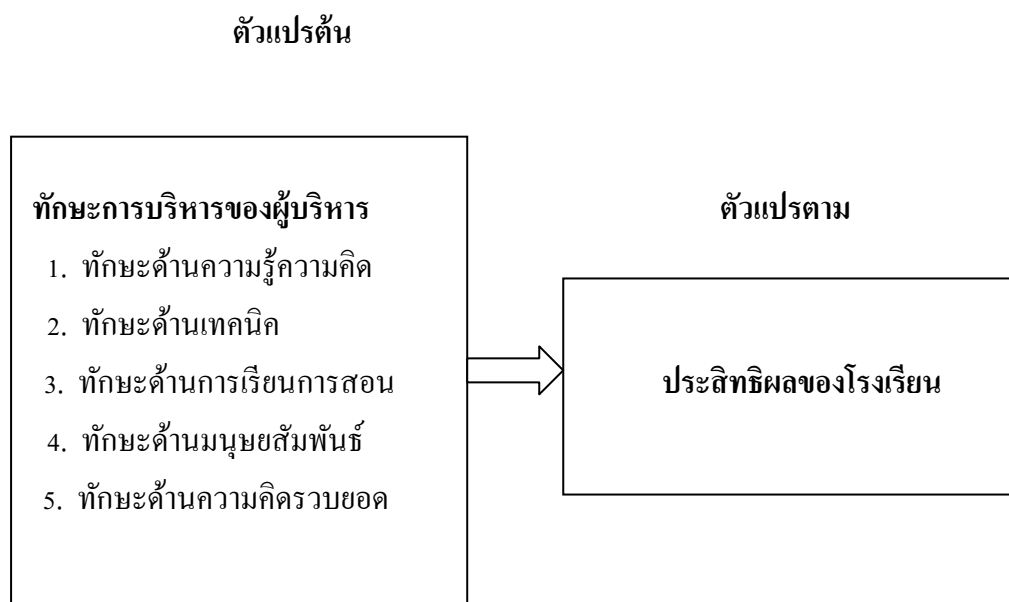
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของเดรกและโรว์ (Drake and Roe, 1986 : 29 - 30) เป็นแนวทางในการวิจัย เนื่องจากมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเอง ให้ปฏิบัติงานเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการบริหารงาน ซึ่งประกอบด้วยทักษะการบริหาร 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills) 2) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) 3) ทักษะด้านการเรียนการสอน (Instructional Skills) 4) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) และ 5) ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills)

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยนำแนวคิดของมอทท์ (Mott, 1972 quoted in Hoy & Miskel, 2001 : 305 - 306) เป็นแนวทางในการวิจัยโดยพิจารณาความสำเร็จของสถานศึกษาใน 4 ด้าน ซึ่งเป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เป็นความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก สามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงาน การปฏิบัติงานบรรลุผลตามเป้าหมาย โดยประสิทธิผลของโรงเรียน 4 ด้าน ประกอบไปด้วยคือ 1) ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก 3) ด้านความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เพื่อนำทักษะการบริหารไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. ผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียน
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ต่อไป